

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Website: www.Quakers.nu; 90e jaargang nr. 8, september 2019.

Slapende vrouw in de tuin van Friends House London, dakloos, aquarel van Irene Peters

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland

€30,00 per jaar

Europa en Wereldwijd

€45,00 per jaar

Email abonnement (PDF)

€5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

**Het gebeurt helaas vaak dat abonnees vergeten te betalen. Van-
daar het verzoek: Maak van de betaling van het abonnement een
periodieke overmaking.**

Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Religieus Genoot-
schap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van
'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie:

Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM,
tel. 038-4608461/06-40030923.

Zwolle,

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver:

Hylkia Nieuwerth

Redactielid/leden:

Els Ramaker en Joke Hofman

Correctie:

Hylkia Nieuwerth en Frieda Oudakker

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu (je wordt doorgeschakeld naar het blog waar ook de Vriendenkringen staan)

De Nederlandse Quakers hebben twee Facebookaccounts:

Quakers Nederlandse Jaarvergadering (openbaar)

Nederlandse Jaarvergadering (besloten, wil je lid worden mail dan naar de redactie: vriendenkringredactie@gmail.com

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Licht	5
Apologie* van de Quakers	6
Stel, steeds minder Quakers.	7
Kernwapenbeleid Nederland	8
Bijeenkomst van Doopsgezinde Wereldwerkers en Quakers.	11
Van havik tot vredesduif	12
Quaker zijn nu, deel 1	14
Migranten in Sid* in de knel	21
Wereld Vredes Conferentie van Doopsgezinden	24
De 'Friends school' in Costa Rica.	25
Werkdagen in Calais	27
Een vredespelgrim.....	29
Haiku.....	31
Dakloosheid in London	32
'People's Craft Training Center'	34
Het verbod op gezicht bedekkende kleding	35
Vrienden in het hele land	38
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	39
Een activiteit van Monte Verdes Friends School	40

Daklozententje bij Marble Arch in Londen, met wasgoed. Aquarel van Irene Peters

Van de redactie

Na een heerlijke zomer is er weer een Vriendenkring! De inhoud is zoals meestal zeer divers: Zo is er het verhaal dat Kees Nieuwerth hield in de tweede Kamer bij het Kernwapendebat; informatie over een bijeenkomst over de banden tussen Doopsgezinden en Quakers; een stukje over een Quakerschool in Costa Rica; een verslag over het ‘People’s Craft Training Center’ in India en nog veel meer!

Ieder zal nieuwe indrukken hebben opgedaan. Ik wil jullie mijn meest indrukwekkende niet onthouden, omdat het zo “Onquakers” was!

Op 15 augustus was ik met een vriendin in Brixen/Bressanone (Noord-Italië). Dat is de datum waarop in veel landen Maria Hemelvaart wordt gevierd. Om 10 uur was er een feestelijke mis in de prachtige Dom.

Wat doe je daar als Quaker? Veel uiterlijk vertoon, een overdadig versierde kerk, een aantal priesters in vol ornaat, een groot orgel, een orkest en een koor, een (tweetalige) preek over Maria.... Ik was ontroerd en heb genoten van een mis van Mozart en dacht: wat jammer dat wij Quakers zo weinig zingen! Muziek raakt mij tot in mijn ziel en brengt mij, net als een natuurbeleving, dicht bij mijn religieuze kern.

De Dom van Brixen

We zouden het fijn vinden als jullie voor 15 september ook willen melden wat jullie meest indrukwekkende beleving van deze zomer was.

Veel inspiratie gewenst bij het lezen van dit nummer.

Namens de Vriendenkringredactie, bestaande uit Els Ramaker, Frieda Oudaker, Hylkia Nieuwerth, Joke Hofman, Sytse Tjallingii.

Joke Hofman

Licht

Ingezonden door Joke Hofman

*Er is een Licht dat ver boven alle dingen op
aarde schijnt,*

Ver boven ons allen, ver boven de hemelen,

*Ver boven de hoogste, de allerhoogste he-
mel.*

Het is het Licht dat schijnt in ons hart!

(Chandogya Oepanisjad uit de Hindoe traditie 800 v, Chr.)

Apologie* van de Quakers

Door Jaap van der Hulst

Filosoof Adorno vroeg zich af of je na Auschwitz nog een gedicht kon schrijven. En kun je na Anne Frank en Etty Hillesum nog een dagboek bijhouden? Ik schrijf in mijn notitieboek, met een pen die nu en dan wat tegensputtert. Stel je voor, je bent 63 en voelt je aangetrokken tot de Quakers. Ik ga naar de stilte samenkomsten op de 3^e zondag van de maand in Deventer, ik lees de Vriendenkring...

In 2004 kocht ik braaf De Nieuwe Bijbelvertaling, maar wat betreft de Psalmen blijf ik nog bij de vertaling van Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde.

Psalm 120:

'Ik — het vredewoord wil ik spreken,

Zij zijn op vijandschap uit.'

Ja, zo ben je geneigd te denken als je, onvoorzien en zonder het te willen, in een conflict terecht komt.

Psalm 131:

'Ik begeef mij niet in wat te groot is,

Te wonderbaarlijk voor mij.'

Maar doen we dat dan niet voortdurend?

Ik ken aardig wat mensen die nog nooit van de Quakers hebben gehoord. Hoe leg je dat uit?

Ik begin als volgt:

'De Quakers kennen geen dogma, geen hiërarchie. Ze zitten tijdens de stiltesamenkomst zwijgend bij elkaar, maar wie zich geroepen voelt om iets te zeggen, staat op en spreekt.

Bij de Quakers vind je voorwaarden voor goede communicatie.

Het ontbreken van goede communicatie geeft voedsel aan onvrede; goede communicatie bevordert de vrede.'

Aanvankelijk ben ik wel tevreden met deze woorden, maar dan bedenk ik:

Nee, het religieuze aspect is nog niet expliciet benoemd.

Opnieuw verstrikt er de nodige tijd voordat ik zie hoe ik de tekst met één slotregel 'rond' kan maken:

'De Quakers vormen een religieus genootschap van vrienden, zonder dogma of hiërarchie.'

Ora et labora. Bid en werk. Voor de gelegenheid vertaal ik dit een klein beetje anders, namelijk als:
geloof en werk.

* Apologie: Verdediging of verweerschrift.

Stel, steeds minder Quakers.

Door Erik Dries

*Wie haalt het beste nog in je naar boven,
Wie komt er met verrassende verhalen,
Wie laat je in het licht weer geloven,
Wie laat jou weer stralen?*

*Wie houdt je een spiegeltje voor,
Wie durft je nog te corrigeren,
Wie leent je een luisterend oor
Van wie kan je nog zoveel leren*

*Wie legt een vinger op je lippen,
Wie haalt jouw scherpe kantjes er nog af?
Wie durft er in jouw speech te knippen
Wie spreekt als een god en zwijgt als het graf?*

*Los van elkaar doen Vrienden van alles in stad en in land
Maar bij elkaar worden ze gevoed, gevormd en gesmeerd
Dat laatste is misschien lastiger want
Dan word ik meer met mezelf geconfronteerd*

*Ik ben soms te hard, soms te zacht
Te sloom, te vlug
Ik verwacht dat een Vriend dan tegen me zegt
Tikkie naar links, tikkie naar rechts
Erik, tikkie terug.*

*Mijn spirituele Vrinden
hebben vleugels op hun rug
en laarzen in de klei,
nu er minder zijn te vinden:
Waar in spiegel ik mij?*

Kernwapenbeleid Nederland

Van de website van de Raad van Kerken in Nederland, Den Haag, 26 juni.

Onlangs bracht de Adviesraad Internationale Vraagstukken van de regering (AIV) een advies uit getiteld 'Kernwapens in een nieuwe geopolitieke werkelijkheid', waarop het Kabinet een reactie namens de regering schreef. De vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer besloot hierop een Rondetafelgesprek te organiseren om Nederlandse organisaties en deskundigen over dat advies en de kabinetsreactie te horen. Woensdag 26 Juni vond dit gesprek plaats. Daaraan werd deelgenomen door o.m. het Nederlandse Rode Kruis, de Nederlandse Vereniging voor Medi-

Kees Nieuwerth spreekt bij de Rondetafelconferentie

sche Polemologie/ Artsen voor Vrede, Pugwash Nederland, PAX en de Raad van Kerken in Nederland. Namens de Raad van Kerken in Nederland voerde de vicevoorzitter, Kees Nieuwerth, het woord. Hieronder vind je de woorden van Kees Nieuwerth.

Aan de Raad van Kerken neemt een groot aantal verschillende kerken deel waaronder de Rooms-Katholieke Kerk, Protestantse Kerk in Nederland, Syrisch-Orthodoxe Kerk, Algemene Doopsgezinde Sociëteit, Leger des Heils, Quakers. Alhoewel we in een seculariserende samenleving verkeren telt die achterban nog altijd zo'n zes miljoen leden, één derde van de Nederlands bevolking.

Namens de Raad zou ik volgende punten willen inbrengen:

1. Zowel bij de Wereldraad van Kerken, als de Europese Raad van Kerken (CEC), als vele nationale Raden van Kerken in Europa - ook de Raad van Kerken in Nederland- staat het thema kernwapens al lange tijd op de agenda. In het verleden hebben zij zich duidelijk uitgesproken tegen het bezit en - laat staan - het gebruik van deze massavernietigingswapens. Dit omdat o.m. deze wapens geen onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen. Hun inzet zou dus in strijd zijn met het internationaal oorlogsrecht. Zoals het AIV-advies stelt gaat er 'een permanente dreiging uit van deze wapens op mens en leefomgeving'. Zij hebben inderdaad een verwoestende uitwerking op het leefmilieu, of zoals wij zeggen: een vernietigende uitwerking op Gods schepping! Dat hebben we gezien in Hiroshima en Nagasaki destijds en de moderne versies van deze wapens zijn nog veel verwoestender.

Recent heeft het Vaticaan zich ook uitgesproken tegen de zogeheten afschrikking met kernwapens. Overigens heeft het Vaticaan - als lidstaat van de VN - ook het Verdrag over het Verbod op Kernwapens (Treaty on the Prohibition of Nuclear Arms) ondertekend - een verdrag ontwikkeld door de ICAN-coalitie. Die coalitie houdt overigens kantoor in het gebouw van de Wereldraad van Kerken in Genève. Het AIV-advies gaat ook dan ook terecht in op de voortdurende discussie over de ethisch houdbaarheid van het bezit - laat staan het eventueel gebruik van kernwapens.

2. Kortom: de oecumenische beweging is eensgezind in de afwijzing van massavernietigingswapens (ABC-wapens) op geloofsgronden en ethische gronden als zijnde in strijd met het humanitair

ican
international campaign to
abolish nuclear weapons

**NOBEL
PEACE
PRIZE
2017**

oorlogsrecht en meent dat deze onder het wapenbeheersingsrecht - net als chemische, bacteriologische en biologische wapens - verboden zouden moeten worden. Wij zijn dus voor het genoemde Verdrag TPNA. Inmiddels zijn 122 lidstaten van de VN voor aanname van dit verdrag, hebben 70 lidstaten het Verdrag ondertekend en 23 landen het verdrag geratificeerd. Wanneer 50 landen het Verdrag ratificeren zal het in werking treden.

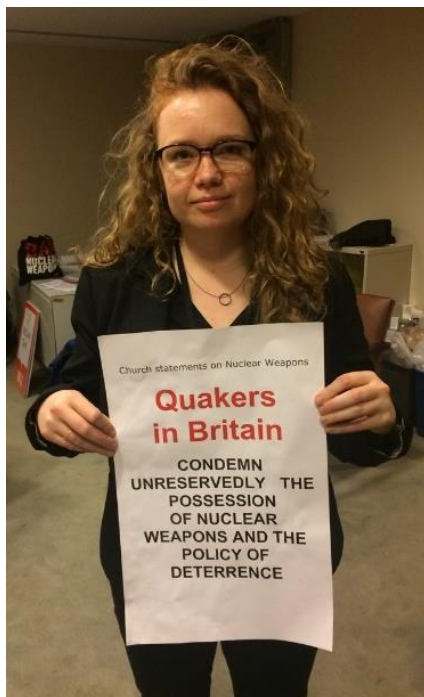
3. Zoals het AIV-advies ook stelt zijn de risico's voor het vroeg of laat gebeuren van een ongeluk met deze massavernietigingswapens groot, zeker door de 'verstricking' met allerlei nieuwe technologieën die door het militair apparaat worden toegepast. Daar is ook door experts op gewezen (Doomsday Machine, een stelsel van wapens dat al het leven op aarde kan vernietigen).

4. Wij zijn teleurgesteld door de kabinetsreactie op het AIV-advies.

De Nederlandse regering staat uiterst afwijzend tegenover het Verdrag over het Verbod op Kernwapens (TPNA), dit terwijl daarvoor in de Nederlandse samenleving groot draagvlak was (kruisrakettendemonstraties!) en is. *Kernwapens de wereld uit- te beginnen uit Nederland*. Gesteld wordt in de kabinetsreactie dat dit verdrag strekkend tot een verbod op kernwapens het non-proliferatie verdrag (NPV) zou kunnen ondermijnen. Desondanks bevestigt het kabinet in de reactie het voornemen uitgesproken in de regeringsverklaring dat Nederland zich actief zal inzetten voor een kernwapenvrije wereld, gezien de grote risico's van proliferatie. Dus niet gezien de inherente grote risico's (totale vernietiging) van deze wapens.

5. Zelfs het AIV-advies constateert echter dat geen enkele kernwapenstaat serieuze stappen heeft genomen tot nucleaire ontwapening! Het feit dat de kernwapenstaten zich niet houden aan de verplichting in het kader van het NPV om tot volledige nucleaire ontwapening te komen (artikel VI) beschouwen wij vanuit onze optiek als een grotere bedreiging van het NPV (dan het TPNA) en het tast de geloofswaardigheid aan van de kernwapenstaten en de aan stationering van Amerikaanse sub-strategische kernwapens meewerkende staten ('nuclear sharing') - inclusief Nederland - om tot daadwerkelijke nucleaire ontwapening te komen.
6. Wij zijn dus voor het - desnoods eenzijdig - terugtrekken van die sub-strategische wapens uit Nederland en Europa, en uiteindelijk ook uit het Europa tussen de Atlantische Oceaan en de Oeral. Wij zijn dus ook voor diepgaand strategisch overleg met Rusland daarover. Wij menen dat die terugtrekking een positief gebaar kan zijn voor een geloofwaardige nieuwe ronde ontwapeningsgesprekken. Alleen al de enorme bedragen die nu aan het instandhouden van de wederzijdse bewapeningwedloop worden uitgegeven vormen een goede reden zulks te doen. Denk aan de 'opportunity costs'! We zouden die fondsen ook kunnen besteden aan een positieve agenda, zoals de SDG (Sustainable Development Goals: Duurzame Ontwikkelingsdoelen) -agenda van de VN!
7. In aansluiting op het voorgaande punt vinden wij het dus ook geen goede zaak dat Nederland inzet op het geschikt maken van de opvolger van de F-16, de F-35, voor nucleaire taken; het eventueel afwerpen van nucleaire bommen.
8. Wij zijn er zeer voor dat Nederland bij de Algemene Vergadering van de VN bepleit om een gezaghebbende internationale commissie (in de geest van de Brundtland Commissie) in te stellen om voorstellen tot daadwerkelijke nucleaire ontwapening te doen.
9. Het tijdperk waarin wij leven en de grote bedreiging die van kernwapens uitgaat, is naar de overtuiging van kerken wereldwijd één van de redenen dat wij moeten (leren) inzien dat er niet (meer) zoiets als een 'rechtvaardige oorlog' kan bestaan en dat we moeten streven naar 'rechtvaardige vrede' in deze ene wereld die we delen. Dat begrip 'rechtvaardige vrede' wordt als fundamenteel gezien door de Wereldraad van Kerken en is ook omarmd door het Vaticaan. – het biedt (samen met de SDG-agenda van de VN) een kader waarbinnen we internationaal kunnen samenwerken aan een vreedzame en duurzame wereld.'

In dit kader willen we ook nog wijzen op de inspanningen die vier oecumenische raden hebben gedaan middels een brief van 16 maart 2011 aan de NAVO en de regeringen van de VS en Rusland. De vier Raden zijn de Wereldraad van Kerken, de Conferentie van Europese Kerken, de Nationale Christelijke Raad van Kerken in de VS, de Canadese Raad van Kerken.

Bijeenkomst van Doopsgezinde Wereldwerkers en Quakers.

16 november van 11.00 – 16.00 uur te Almere in het Inloophuis.

Vredeswerk inspiratie delen en in beweging blijven

Door de jaren heen hebben Doopsgezinde Wereldwerkers en Quakers elkaar gevonden en geïnspireerd rond vragen over vrede en gerechtigheid. Op verzoek van beide besturen is een werkgroepje aan het werk gegaan om een dag voor te bereiden waar de inspiratie tot vredeswerk en het daadwerkelijk uitvoeren van acties centraal staat.

Als thema voor het gesprek is gekozen:

Van

Kwetsbaarheid en Dreiging

Naar

Schoonheid en het is de Moeite Waard

De volgende vragen kunnen we elkaar stellen:

- Wat bindt ons als Doopsgezinden en Quakers?
- Wat doen wij met de boodschap van Licht en Liefde?
- Hoe geven we daar handen en voeten aan?
- Welke goede dingen kunnen we in beweging brengen?

In een veilige ruimte komen we met elkaar in gesprek, luisteren naar elkaar, en geven we elkaar de ruimte om uit te wisselen. De werkvormen worden nog uitgewerkt.

We nodigen jullie uit om je op te geven bij Annelies Klinefelter (pluspunt@antenna.nl) of Marlies Tjallingii (marliestjallingii@home.nl) Voor de dag kun je ter plekke een vrijwillige bijdrage geven.

We zijn geïnspireerd door Edy Korthals Altes, die het boek schreef “Van havik naar vredesduif”

Namens de werkgroep DG WereldWerk en Quakers.

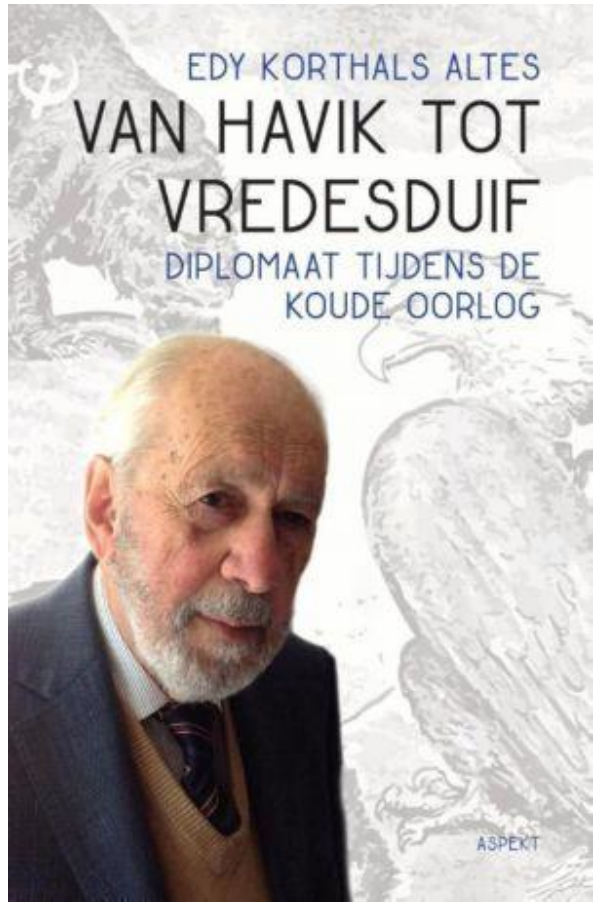
Annelies Klinefelter en Marlies Tjallingii

Van havik tot vredesduif

Van de website van de Raad van Kerken

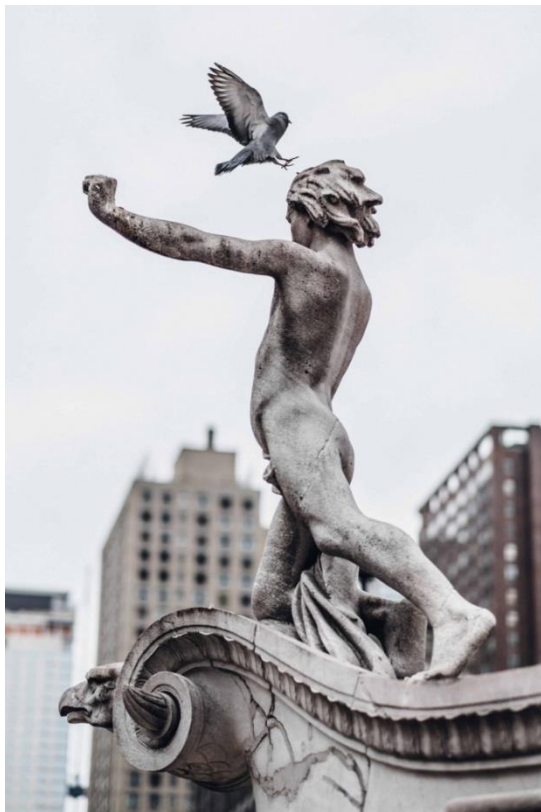
Edy Korthals Altes was van 1990 tot 1996 voorzitter van de sectie Internationale Zaken van de Raad van Kerken in Nederland. Hij is inmiddels ver voorbij de negentig jaar (geboren in 1924 in Vught). En hij heeft nu gedaan wat veel Nederlanders van plan zijn te doen: Hij schreef zijn memoires. Ze zijn onlangs verschenen bij uitgeverij Aspekt onder de titel: ‘Van havik tot vredesduif’ en de ondertitel: *Diplomaat tijdens de Koude Oorlog*. Hij belt zelf op ter begeleiding van zijn uitgave. Zoals meer mensen op leeftijd heeft hij zijn kwaaltjes. Maar vertellen over het boek zal wel gaan, laat hij weten.

Cruciaal in het leven van Edy Korthals Altes is ongetwijfeld het jaar 1985. Hij brengt zijn glanzende carrière in gevaar door een artikel te laten plaatsen in een landelijke krant. ‘Er was een toenemende spanning tussen enerzijds de beperkingen die inherent zijn aan mijn functie en anderzijds mijn verlangen naar het herwinnen van mijn vrijheid’. Wat bracht deze ervaren diplomaat tijdens de koude oorlog tot een publieke stellingname tegen de wapenwedloop die leidde tot zijn terugtreden als ambassadeur in Madrid? ‘Mij ging het vooral om een kentering van de wapenwedloop. Voortzetting daarvan zou onherroepelijk leiden tot de vernietiging, niet alleen van onze civilisatie, maar van een groot deel van de mensheid’. Het was de tijd, zo meende hij, voor ‘een krachtig Nee tegen de dreigende toename van de collectieve waanzin die zich van onze wereld meester maakte’. Je kan niet op vrede aansturen door voor meer bewapening te kiezen, aldus Edy Korthals Altes.

Wie van plan is het boek van Edy Korthals Altes aan te schaffen, kan dat beter op korte termijn doen. Want het boek is niet alleen een persoonlijk getuigenis, een biografie, hij geeft tegelijk zijn visie op het hier en nu. Het is toekomstgericht, schrijft de uitgever. En daarin kan je merken dat hij niet is opgehouden de actualiteit tot zich te nemen en er stelling in te kiezen. Dat was al zo, toen hij zijn lidmaatschap van het CDA uiteindelijk meende te moeten beëindigen toen de partij met de PVV in één regering ging zitten. Dat zie je ook aan zijn visie op Europa en visie op de NAVO. Hij noemt het een pijnlijke vergissing dat de NAVO zich is gaan uitbreiden richting Rusland. ‘De huidige verhouding met dit grote buurland aan de Oostgrens van de EU is hoogst onbevredigend. Derhalve is het voor Nederland en Europa van groot belang dat zo spoedig mogelijk een proces van toenadering wordt ingezet, met als uiteindelijk doel een breed samenwerkingsakkoord’. En wat Europa betreft kan de eenheid niet snel genoeg worden doorgezet. ‘Een grotere besluitvaardigheid van de Europese Unie is een voorwaarde voor het vervullen van een verantwoordelijke rol in een woelige wereld’.

Edy Korthals Altes schrijft ook over de bronnen van zijn eigen spiritualiteit. De wortels van zijn godsvertrouwen. En het belang van inspirerende voorbeelden. Wie weet kan hij zelf voor sommige lezers zijn wat hij van anderen heeft ontvangen als hij schrijft: ‘Van groot belang is uit zien naar inspirerende mensen. Zij kunnen aangeven welke elementen voor hen zelf richtinggevend zijn geweest. Het is daarmee als met het varen in onbekende wateren. Luisteren naar iemand in wie we vertrouwen hebben en die ons op grond van lange ervaringen wijst op de veilige en onveilige bakens’. Het boek ‘Van Havik tot vredesduif’ is uitgegeven door Uitgeverij Aspekt, het telt 228 pagina’s en kost € 18,95.

Illustratie bij de workshop van Eddy Kortes Altes over Macht, politiek, dromen, zingeving, durf en daadkracht. De realiteit van diplomatie en het onoverkoombare van de zin van het leven.

Quaker zijn nu, deel 1

door Marieke Faber Clarke, Oxford.

Marieke Faber Clarke, dochter van een Britse vader en een Nederlandse moeder groeide op in het Verenigd Koninkrijk. Ze schreef haar verhaal in het Nederlands. Ze werkte niet alleen in Engeland maar ook in Zimbabwe en India. In haar levensloop en in haar overtuigingen laat Marieke zien hoe ze haar Quaker zijn opvat.

Mijn Nederlandse moeder, Titia Faber, kwam uit een vrijzinnig protestants nest. Mijn Britse vader, Richard Clarke, was Congregationalist (vergelijkbaar met de Nederlandse Remonstranten). Zij leerden elkaar kennen via Alan Knott. Alan was de dominee van Richards kerk. Hij ontmoette de vader van Titia op een conferentie van Kerk en Vrede. Opa Douwe Faber was een vrijzinnig predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk, socialist, republikein en pacifist. Mijn vader was in hart en nieren pacifist.

Heel tragisch is mijn moeder totaal onverwacht bij mijn geboorte in de winter van 1940 overleden en ik werd vanwege de oorlog helemaal Brits opgevoed. Ik heb vier talen op school geleerd. Toen ik 17 jaar oud was, kreeg ik gelukkig ook Nederlandse les.

Ik werd lid van de Congregational Church toen ik 18 jaar oud was, net voordat ik in Oxford Moderne Geschiedenis ging studeren. In mijn Oxfordse studiejaren, 1959-1963, was ik al met antiracistische organisaties bezig. In die jaren voerden progressieve Britse studenten vooral actie tegen de Zuid-Afrikaanse Apartheid en voor de onafhankelijkheid van de koloniën van het VK. Want het Afrikaanse gebied dat later door blanken Rhodesië genoemd is, werd in de jaren na 1890 met vreselijk geweld overheerst. De enige vrienden van de inheemse mensen in Westelijk Rhodesië waren de zendelingen van de Congregational Church, de London Missionary Society.

Na mijn BA graad in Oxford heb ik een opleiding gevolgd om op de middelbare school les te geven.

Direct daarna kreeg ik een baan bij de London Missionary Society. Deze zond mij uit om les te geven in Geschiedenis, Engels en Latijn op een middelbare school voor zwarte scholieren in Inyathi. Inyathi ligt in westelijk Rhodesië, 50 mijl van Bulawayo (zie kaartje). Alan Knott, de kennis van Opa Faber, heeft mij voor die baan aanbevolen. Voordat ik uit Engeland vertrok, ben ik lid geworden van de Labour Party.

De 4-5 miljoen Afrikaanse mensen in Rhodesië wisten heel goed dat er in heel Afrika voormalig- Britse koloniën waren die onafhankelijkheid

nastreefden. Het probleem was dat in Rhodesië 250.000 blanke (meestal van Britse origine) mensen woonden. Zij hadden veel militaire macht. Het Verenigd Koninkrijk was verantwoordelijk, maar deed niets om de onafhankelijkheid te bevorderen van wat de inheemse mensen Zimbabwe noemden. Na 15 maanden, in november 1964, heeft het racistische regime van Zuidelijk Rhodesië mij het land uit gezet. Ik kreeg toen toch alle hulp en steun van mijn collega's en studenten van de school waar ik les had gegeven. Vriendschappen met sommige ex-studenten en collega's duren tot op de dag van vandaag.

Na tijdelijke banen kreeg ik in augustus 1965 een permanente baan bij Oxfam in Oxford. Ik ging geregeld naar Congregational of Presbyterian (Hervormde) kerken, maar vond dat zij absoluut niets zeiden over de belangrijke ontwikkelingen in Zuidelijke Afrika. Ik voelde me geestelijk zeer eenzaam. Op een zekere zondag in 1966 bezocht ik de Quaker Wijdingssamenkomst in Oxford. Op de volgende zondag heeft daar iemand voor Botswana gebeden. Botswana is een heel arm land grenzend aan Rhodesië. Botswana zou in oktober 1966 onafhankelijk worden. Ik voelde me direct bij de Quakers thuis. Als pacifiste was ik heel blij om een kerk te vinden die officieel tegen Oorlog en voor Vrede was, en die ook belangstelling voor Zuidelijk Afrika had. Ik wist van het pacifisme van de Quakers, maar had me niet gerealiseerd dat Quakers, in elk geval die in Oxford, ook belangstelling hadden voor Afrika. Als onderdeel van mijn werk bij Oxfam heb ik educatief materiaal geschreven en uitgegeven voor Engelse openbare scholen. In 1972 bezocht ik India om een informatiemap over een school in de zeer arme deelstaat Bihar te maken. Vroeger konden arbeiders van meestal lagere kasten, gedwongen worden voor iemand van hogere kaste te werken zonder of met heel weinig betaling. Oorzaken waren o.a. het Britse Koloniale systeem, kastesysteem, en armoede die deze mensen dwong om geld te lenen tegen een veel te hoge rente voor deze lening. Door scholing en training aan de kinderen van deze arbeiders vergrootten zij hun kansen op een vrij leven op hun eigen land.

Ik werd vergezeld en gesteund door een mooie en vriendelijke jonge man, Suresh Kumar, een ervaren ontwikkelingswerker. Toen ik Bihar en Suresh moest verlaten en naar Delhi ging om later naar mijn werk in Oxford terug te keren, is hij mij naar Delhi gevolgd. Ik logeerde bij Indiase kennissen die ik in Oxford had leren kennen. Suresh en ik hebben ons in Delhi verloofd. Wij kenden elkaar ongeveer een maand! 47 jaren later zijn Suresh en ik nog steeds heel goede vrienden.

In Oxford aangekomen leerde Suresh de Quakers kennen, en kwam hij geregeld naar de Wijdingssamenkomst. Kort na zijn aankomst in Oxford werd ik lid van de Quakers. Hij werd lid van een vegetarische Quaker groep. De droom van Suresh was om zich in te zetten voor de

Marieke en Suresh in 1972 in Bihar

armste mensen in India. Maar hij moest, als oudste zoon in een gezin van 10 kinderen, hun opleiding helpen betalen. Met name de studie van één van zijn zusters haar was belangrijk.

Hij had al heel moeilijke keuzes moeten maken. Hij had geweigerd om het familiebedrijf (een goed lopende drukkerij) over te nemen. DE reden hiervoor was dat zijn vader van de zaak geen coöperatie wilde maken, samen met de arbeiders, die Moslim waren. Suresh heeft ook duidelijk gemaakt dat hij zijn eigen levenspartner wilde kiezen. Na die twee heel belangrijke besluiten heeft Suresh het huis van zijn vader verlaten en is hij ontwikkelingssamenwerker geworden in de beweging van wijlen Mahatma Gandhi. De beslissing om niet bij zijn vader en broers te blijven wonen en werken is heel belangrijk voor hem geweest. Hij heeft wel altijd contact met hen gehouden.

Ik heb Suresh beloofd dat wij geregeld geld naar zijn familie zouden sturen totdat de broers en zusters zichzelf financieel zouden kunnen redden. Ik heb hem ook beloofd dat ik van hem in die tijd geen kind zou vragen. Uit voorbeelden van mijn familieleden in Nederland wist ik dat mensen die het beter dan anderen hadden, de armen hielpen: nu was ik aan de beurt.

In het jaar nadat Suresh in Oxford aankwam, werd hij financieel volkomen van mij afhankelijk. Het bleek dat ik zou moeten trouwen om een uitkering te

krijgen voor een partner die van mij afhankelijk was. Ik kon dan ook een uitkering voor een -eveneens afhankelijke- schoonvader krijgen. Suresh en ik woonden ongeveer 15 maanden samen in Oxford. Daarna zijn we in 1974 getrouwd. Dat deden wij zeer eenvoudig zoals dat bij Quakers hoort. Doordat we getrouwd waren kreeg ik acht jaar lang die twee uitkeringen. Het gevolg was dat ik de controle verloor over mijn geld. Dat was één van de moeilijkste ervaringen in mijn huwelijk. Suresh moest ieder jaar mijn belastingformulier tekenen.

En ik werd voor de wet “Mrs. A” (A staat hier voor Suresh z’n familie naam). Suresh gebruikte nooit zijn familienaam omdat hij niet bekend wilde worden als lid van de bevoorrechte Brahmaan (priester) kaste. Ik had al besloten om mijn meisjesnaam te blijven gebruiken. Het kon Suresh niet schelen of ik zijn Brahmaan naam aannam of niet.

Maar in mijn Quaker meeting liep ik daarmee tegen een probleem aan. In die tijd waren de meeste ‘elders’ getrouwde mannen. Een van hen zei tegen mij: “Ik neem aan dat, als jullie trouwen, jij de naam van je echtgenoot zult gebruiken?” Ik zei dat ik dat niet wilde en legde uit waarom.

Die vooraanstaande Vriend heeft toen gezegd: “Wij vinden dat ongepast.” Ik heb vriendelijk gezegd dat ik dat toch zo niet wilde. Tegenwoordig is het in Oxford normaal dat de vrouw haar eigen naam houdt bij een Quaker huwelijk.

Ieder jaar kreeg ik een brief van de belasting: “Geachte Mrs. A.” en ieder jaar heb ik geantwoord: “Ik ben Mrs. A. niet. Ik ben Marieke Clarke.” Ik wilde graag dat mijn eventuele kinderen tweetalig zouden worden en ik investeerde er dus tijd in om de taal van Suresh, het Hindi, te leren. Afgezien van het feit dat ik een nieuw schrift moest leren, vond ik de taal geen groot probleem. Hindi is verwant aan Latijn.

Suresh in Nougam in 1976 /7met een buurvrouw en een (geleende) baby die zij verzorgde.

Ik had een probleem met de Hindi uitdrukking voor “u” (aap) en “jij” (tum). Ik hoorde dat in een gezin zoals dat van Suresh mannen altijd vrouwen “tum” noemen en dat vrouwen altijd tegen hun man “aap” zeggen.

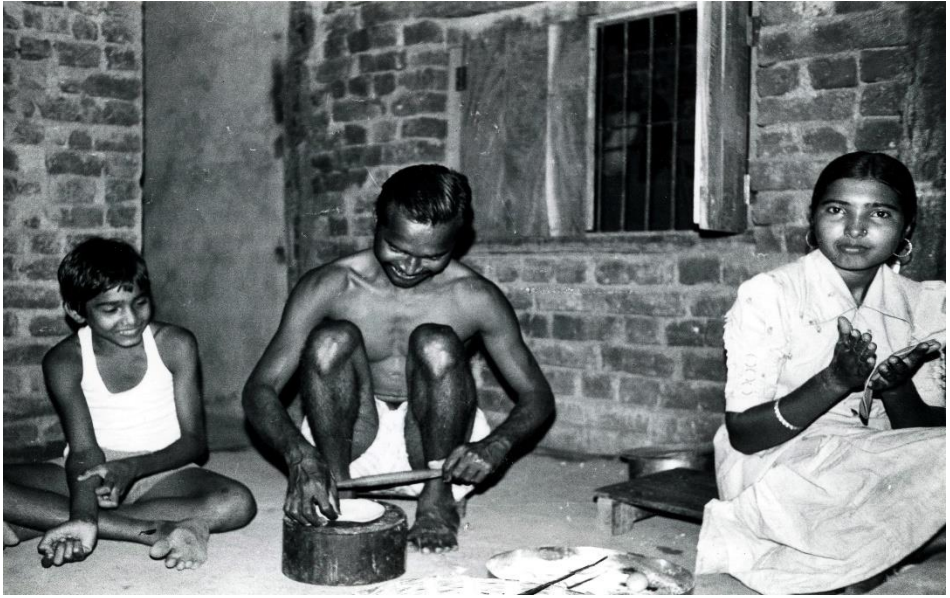
“Oké,” zei ik in het Engels tegen Suresh, “Ik kan best ‘aap’ tegen jou zeggen, maar dan moet jij ook ‘aap’ tegen mij zeggen”. Suresh zei dat dat in het Hindi absoluut niet kon. Ik ben dus opgehouden met de studie van het Hindi. Ik wilde niet dat een dochter van mij zou horen dat haar vader mij “jou” noemde en ik tegen hem “u” moest zeggen. Quakers geloven toch in de gelijkheid van vrouwen en mannen!

Maar ik was later blij dat ik wat Hindi had geleerd. In 1976 was Suresh bezig om een studie in ontwikkelingssamenwerking te volgen. Hij had al een graad in management, maar wilde zijn tijd in Oxford zo goed mogelijk gebruiken, ook omdat wij de opleiding van zijn broers en zusters steunden. Wij besloten om voor enkele weken in Nougam, een dorp in Gujarat, een deelstaat van India, te gaan werken. Hij zou een verhandeling daarover schrijven. Ik zou voor Oxfam de veranderingen in het eetpatroon van het dorp onderzoeken. Mijn afdeling in Oxfam had vaak contact met leraren en studenten in Engeland die wilden weten wat mensen in India aten. Suresh sprak Hindi met de mensen van het dorp en ik was blij dat ik daarvan wat kon verstaan. Zij hadden hun eigen taal, maar de taal die men op school gebruikte was Gujarati dat verwant is aan het Hindi. Ik heb genoeg Gujarati geleerd om de tekst (weer anders dan het Hindi schrift) op de bussen te lezen, maar niet genoeg om het vloeiend te spreken

Suresh en ik hebben tweemaal in het dorp, Nougam, (zie kaartje) gewerkt. Het was het meest interessante en ontroerende werk dat ik ooit gedaan heb. Het eerste bezoek was in het regenseizoen van 1976 toen het dorp meer regen kreeg – naar men zich kon herinneren- dan ooit. Wij logeerden bij mensen in het dorp en deelden hun leven. Er was zo veel regen dat wij in die zes weken het dorp niet uit konden: wij liepen overal met blote voeten omdat onze tenen onmisbaar waren als remmen.

Ik ontdekte dat de mensen van het dorp, onder de invloed van Gandhiaanse

De man midden op de foto bakt chapati's. Hij was onze naaste medewerker. Dit is zijn keuken. De rollen, van mannen en vrouwen worden door hem gedeeld. Ze doen allebei huishoudelijke taken. Dit was een belangrijk stimulerende aanwezigheid in ons werk.

ontwikkelingswerkers, minder vlees en vis aten dan vroeger. Wij bezochten af en toe de huizen en zagen dat jonge Gandhiaanse vrouwen uit redelijk welgestelde families vaak aan bloedarmoede leden. Het viel op dat er daarom in iedere badkamer (alleen de rijke mensen hadden badkamers natuurlijk) flessen stonden met geneesmiddelen tegen bloedarmoede. Ik was bij het begin van mijn relatie met Suresh begonnen om te proberen om vegetarisch te eten, omdat hij vegetarisch is. Maar toen ik zag dat net zoals de dochters van de rijkere families, ook arme vrouwen vaak aan bloedarmoede leden. Toen heb ik mij direct van het vegetarisme afgekeerd. Ik ervoer vegetarisme in India als een anti-vrouw dieet. Suresh probeerde ook om wat kleine hapjes vlees en vis te eten om de dorpsmensen te laten zien dat hij het niet beneden zijn stand vond om hetzelfde te eten als zij.

Wij interesseerden ons ook voor groenten die in het wild groeiden. Onder invloed van de stadsmensen waren de dorpsmensen begonnen om soms betrekkelijk duur gekochte planten zoals paprika, tomaten en aubergine te eten. Daardoor leden arme mensen vaak aan een gebrek aan Vitamine A. Bladgroenten groeiden dichtbij de huizen en wij hebben ze regelmatig met plezier laten plukken en koken.

Over het algemeen waren Suresh en ik zeer onder de indruk van het leven van die "inheemse" mensen. De vrouwen kregen meer voor elkaar dan de grote

meerderheid van Indiase Brahmaan vrouwen. Vrouwen in Nougam hadden een stem in de keuze van hun mannen en hadden gemiddeld maar twee baby's. De vrouwen en mannen wisten van anticonceptie. Maar meestal kwam na het aflopen van langdurige borstvoeding de tweede baby. Die vrouwen werkten in de landbouw met hun mannen mee.

“Als een vrouw werk heeft, verdwijnt de noodzaak om kinderen te krijgen,” zei een jonge vrouw tegen ons, wat wij verrast en met open mond aanhoorden. Dat was in die tijd, zelfs naar westerse begrippen, al heel progressief. Men vertelde ons dat het veel voorkwam dat een vrouw die twee kinderen had gekregen haar man zei om vasectomie te laten doen. De moslim dokter van de plaatselijke kliniek vertelde dat in andere plaatsen die hij kende het altijd de man was, of zijn familie, die een vrouw naar hem stuurde om gesteriliseerd te worden. De man-vrouw verhouding in ons dorp was met 397 mannen vs. 413 vrouwen verbazingwekkend vrouwvriendelijk vergeleken bij die verhouding in geheel India van 1000 mannen op 935 vrouwen (gegevens van 1981). Een van de voordelen van het werken in Nougam was dat een uitstekende Nederlandse academische groep onder leiding van Professor Jan Breman in dat gebied een verreichend onderzoek deed. Het kwam voor mijn Nederlands mooi uit dat Suresh dat dorp gekozen had. Gezien de noodzaak om het Hindi te leren was het maar al te gemakkelijk geweest, om het Nederlands te verwaarlozen. Maar het pakte dus anders uit: in Nougam bezig te zijn bevorderde ook mijn kennis van het Nederlands. Ik had dus én meer contact met het land van mijn moeder én ik werd meer internationaal.

Aan het einde van ons eerste verblijf in Nougam zeiden de mensen van het dorp tegen ons: “Wij zien dat jullie aardige mensen zijn. Jullie hebben wekenlang in het regenseizoen bij ons gewoond. Jullie eten met ons en dansen met ons. Maar welk voordeel heeft ons dorp van al jullie onderzoek?”

Net zoals gold voor de zwarte mensen van Zimbabwe hadden de inheemse mensen in het India van Nougam in de jaren na 1890 - onder Brits bestuur - te maken met het feit dat niet alleen het grootste deel van de grond toebehoorde aan rijkere en invloedrijke mensen. Dat betekende ook dat men de ouders van de mensen die wij daar kenden liet werken als gedwongen arbeiders zonder een redelijk loon.

Deel II: De Britse overheersers waren voor allebei die catastrofes verantwoordelijk. De tegenstellingen in Nougam tussen de rijkdom van de landheren en de armen waren hartverscheurend. Marieke en Suresh trouwen opnieuw, maar nu in India. Er is geen geschikt werk voor Suresh in een plotseling negatieve politieke omgeving. Hij keert alleen terug naar India. In Engeland heeft Marieke, dan alleen, veel te dragen binnen haar familie. Wil je contact met Marieke: marieke.clarke@gmail.com

Migranten in Sid* in de knel

Door Charles Tauber

De afgelopen maanden is de situatie voor migranten in Zuid-Europa steeds slechter geworden. Er komen er meer. Regeringen behandelen hen als criminelen in plaats van mensen die vluchten van oorlog en armoede. In Kroatië heeft de president toegegeven dat zij de politie heeft opgedragen internationale regels te negeren, en dus handelt de politie geweld-

Foto's van YouTube: Europe's migrant crisis: the ghosts of Sid

dadig aan de grenzen om ze terug te dringen. We horen voortdurend over ernstige verwondingen. Bovendien worden de omstandigheden in de officiële kampen slechter en mogen ngo's deze niet betreden, met name om psychologische hulp te bieden. Mensen die migranten helpen worden ook als criminelen behandeld. Wat we zien en horen is dat migranten zichzelf schade toebrengen, zelfmoord plegen en steeds vaker geweld gebruiken. Dit is niet verwonderlijk gezien het feit dat ze niet verder kunnen gaan en ook niet kunnen terugkeren naar hun regio van herkomst. Ze schamen zich ook om naar huis te gaan, omdat hun familie van hen verwachtte dat ze zouden slagen en hen uit de gruwelen zouden halen van wat ze hebben meegemaakt. Om ethische redenen kan ik niet over een bestaande persoon vertellen, maar het is een verhaal over de harde werkelijkheid.

Laten we de jongeman Ahmad noemen. Hij is nu 18. Hij komt uit Afghanistan. Hij heeft ongeveer twee jaar gereisd. Hij heeft een paar jaar voortgezet onderwijs. Hij verliet Afghanistan na dienstplicht, waarin hij moest strijden tegen de Taliban. Hij zag hoe een oom werd gemarteld en

Laten we hem Ahmad noemen

gedood. Zijn ouders wisten de ruwweg € 4000 te vinden die de smokkelaars vroegen. Hij bracht ongeveer een jaar door in Turkije om te werken en een beetje geld te krijgen. Hij stapte toen op een rubberboot naar Samos. De boot lekte en verschillende anderen in de boot verdronken, waaronder een kind. Na

een aantal maanden op het eiland slaagde hij erin het vasteland te bereiken. Wederom werd hij door Noord-Macedonië naar Servië gesmokkeld. Hij belandde in Belgrado.

Daar woonde hij in tenten en parken, met andere migranten. Hij werd door verschillende smokkelaars gedwongen om voor hen te werken onder moeilijke omstandigheden en werd niet betaald. Meerdere keren onderweg werden alle dingen die hij bij zich had door politie en smokkelaars van hem afgenomen. Hij besloot toen om verder te gaan. Zijn ultieme doel is Duitsland of misschien Zweden. Het volgende land op zijn route is Kroatië. Hij is echter nog niet zover. Hij bevindt zich nu in Šid, aan de Servische kant van de grens. Hij bevindt zich in een zogenaamde 'squat', een verwoeste fabriek met een paar tenten. Het wordt onderhouden door vrijwilligers van een organisatie genaamd No Name Kitchen. De vrijwilligers proberen zo goed mogelijk te helpen. De meeste zijn echter jonge studenten die een paar weken of hoogstens een maand of twee blijven. Ze

zijn ongetraind en worden gemakkelijk secundair getraumatiseerd. Ze vormen ook relaties met de bewoners van de squat, die vervolgens worden verbroken wanneer ze vertrekken. In de squat is er een

Migranten in een half afgebroken fabriek

Twee migranten in een half afgebroken fabriek

hiërarchie, met de smokkelaars bovenaan. Ze geven bevelen aan de andere bewoners, bijna allen jonge mannen zoals Ahmad. Ze misbruiken ook de jongemannen seksueel en Ahmad is verschillende keren verkracht. Hij heeft geen behandeling gekregen, omdat de psychologen in de stad niet naar de squat gaan.

Bij een vuur verwarmen tegen de kou

Mensen zoals Ahmad moeten naar een plaats gaan waar de smokkelaars hem niet zullen zien, als ze behandelingen willen. Hij heeft er nog geen behandeling gehad. Om de paar nachten gaat een groep bewoners van het kraakpand met "het spel ("the game"), dat wil zeggen, ze proberen de Kroatische grens over te steken. Er is echter een grote hoeveelheid elektronische detectieapparatuur geïnstalleerd. Tijdens deze pogingen, is Ahmad verschillende keren gewond geraakt. De laatste keer was het serieus genoeg dat hij een aantal dagen in bed moest blijven. Hij was bang om naar het ziekenhuis te gaan. Zelfs als mensen naar het ziekenhuis gaan, weigeren veel artsen hen te behandelen. Zo gaan een aantal mensen dood. Dit is een zeer korte versie van het verhaal van Ahmad. We willen jullie graag meer vertellen over de achtergrond van mensen zoals Ahmad en wat we denken dat hun toekomst in petto heeft. We willen je ook meer vertellen over wat volgens ons moet worden gedaan om hen te helpen. Toch weten we niet of we tot 2020 zullen overleven. We doen wat we kunnen door online onderwijs en supervisie van de vrijwilligers. Maar zoals hierboven vermeld, blijven ze voor zeer korte periodes en zijn ongetraind. We zijn erg gefrustreerd, maar we willen doorgaan, willen jullie ons ondersteunen via het Quakerhulpfonds?

<https://www.youtube.com/watch?v=Nr8if7PTPZw>

Veel meer boeiende informatie op de website van CWWPP: <https://www.cwwpp.org/>

Graag bijdragen voor het werk van Charles via het Quakerhulpfonds: Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64.
t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Wereld Vredes Conferentie van Doopsgezinden

Ingezonden door Peter van Leeuwen (Uit the Friend, 19 juli 2019)

Quakers namen deel aan een wereldwijde bijeenkomst van Doopsgezinden in Nederland eind juni. Deze driejaarlijkse bijeenkomst richtte zich dit keer op migratie, vrede, geslacht-rechtvaardigheid en dekolonisatie, binnen de context van een vredeskerk.

Andrew Lane van de Quaker Council for European Affairs (QCEA) vertelde dat een aantal Quakers deelnemen, waaronder drie leden van de Nederlandse Jaarvergadering. Een van hen, Kees Nieuwerth, leidde een workshop over milieu-rechtvaardigheid en de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

QCEA deed twee workshops, een over antiracisme stappen voor kerken met een blanke meerderheid en een over het engageren van regeringen met praktische alternatieven voor militair beleid.

Een tentoonstelling van Quaker werk omvatte twee grote doeken van Loretta O'Brien (Ierse Jaarvergadering) die geraakt was door de migranten toestanden in

*Doek van Loretta O'Brien
'En alleen de vogels zijn vrij'*

Europa. De doeken, getiteld “En alleen de vogels zijn vrij” en “tweeting een culturele golf van nepnieuws” hadden betrekking op de doden in de Middellandse Zee en het toenemende online haatzaaien tegen migranten. Jack Curham van de Sussex Meeting die tijdelijk binnen QCEA geplaatst is, zei dat de conferentie een uitstekende gelegenheid bood om banden aan te knopen met de Doopsgezinden en broeders als historische vredeskerken. Zij zijn verwickeld in innovatief en risicodragend mensenrechten en vredesopbouw werk, wat veel gemeen heeft met Quaker werk, en vaak in delen van de wereld waar Quakers minder doen, zoals bijvoorbeeld in Nigeria. In vervolg van deze conferentie kan QCEA contact maken met Europese regeringen met een grotere verzameling voorbeelden van geweldloze en menswaardige activiteiten, en ervoor pleiten deze benaderingen te financieren.

De 'Friends school' in Costa Rica.

Door Joke Hofman

Rond 1947 besloot een groep Quakers in Alabama uit de Verenigde Staten weg te gaan, omdat ze niet langer belasting wilden betalen voor de oorlogsindustrie en om de problemen die er waren bij dienstweigering op te lossen. In november 1950 vertrok een groep van 44 Quakers naar Costa Rica. Ze kozen dit land omdat er goede mogelijkheden tot landbouw waren, maar ook omdat de president van Costa Rica buitenlanders van harte uitnodigde. Het land had zojuist het leger afgeschaft om het geld o.a. te gebruiken voor beter onderwijs.

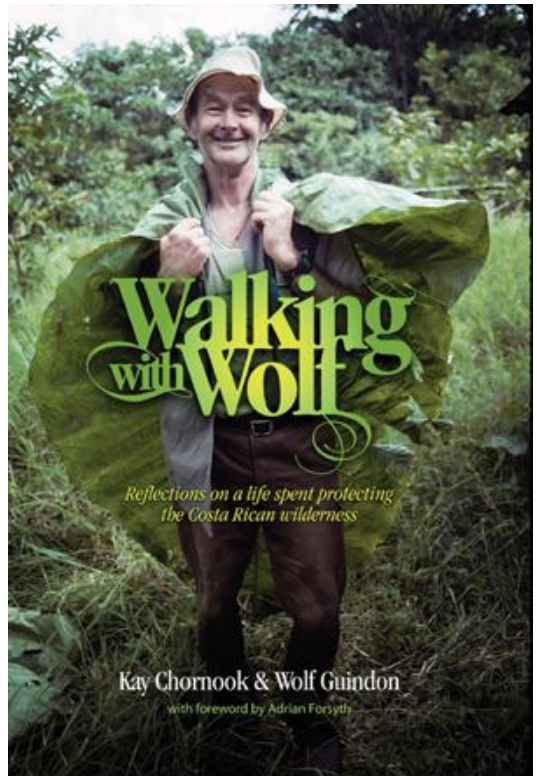
De 11 gezinnen stichtten direct een Quakerschool. In 1957 was het gebouw klaar, in 1961 werd het 'meetinghouse' gebouwd. Nu zijn er ruim 100 leerlingen, van 4 tot 18 jaar, waarvan velen uit Costaricaanse families komen. Wil je meer lezen over de geschiedenis: monteverdetours.com/history-of-monteverde.htm

Een heel boeiend boek over Monteverde kun je van me lenen: 'Walking with Wolf'. walkingwithwolf.wordpress.com

Dit is een stukje uit de nieuwsbrief van de School.

Onze nieuwe Docent Daniel is ervan overtuigd dat elke student fascinerende en belangrijke verhalen te vertellen heeft. Zijn filosofie wat betreft lesgeven is gebaseerd op waarden als openheid, reflectie, risico durven nemen en jezelf kritisch bekijken en bijsturen. Enkele van zijn favoriete activiteiten zijn lezen, trektochten maken, frisbeeën, meezingen met Latin Pop muziek, vogels observeren en de internationale keuken verkennen.

De 11/12 klas bezoekt San José Het eind van het schooljaar betekent schoolreis-tijd! Elk jaar hebben alle klassen een schoolreisje, dat zowel een leer- als een

plezieronderdeel heeft.

Om het jaar maken klas 11 en 12 een schoolreis, specifiek gericht op mogelijkheden voor hun toekomst.

Dit jaar ging de 11/12 klas naar San José, de hoofdstad van Costa Rica, waar universiteiten werden bezocht, om een indruk te krijgen van het leven aldaar en waar de kinderen culturele en educatieve evenementen konden bijwonen.

Kinderen van de Quaker school in Costa Rica

Het hoofddoel van dit bezoek was de studenten meer te leren over de mogelijkheden voor hen na het eindexamen. Ze bezochten twee van Costa Rica's top universiteiten: de University of Costa Rica en ITEC, een hoogstaande technische opleiding. Ze werden op beide universiteiten rondgeleid door recent afgestudeerde MFS (Monteverde Friends School) studenten en bezochten de campus.

In San Jose verbleven ze in Casa Ridgeway, een jeugdherberg van de Vrienden voor Vrede, die fondsen werven voor sociaal rechtvaardige zaken. Daarover spraken ze met lokale Quakers, bijv. over de rechten van de inheemse bevolking.

De fondsen voor deze schoolreis hebben de studenten door het jaar zelf bijeengebracht door onder andere zelfgebakken producten gedurende de lunch op school te verkopen.

Monteverde Friends School, Puntarenas, Costa Rica, <http://mfschool.org/>

De school ontvangt uiteraard graag giften! Dit kan via het Quaker Hulpfonds: Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Werkdagen in Calais

Marie-José Wouters, 20 juli 2019

Een beetje onwennig staan we bij elkaar: tien Britse Quakers en ik. Vanuit de jeugdherberg in Calais zijn we met de bus naar het Vluchtelingen Magazijn gereisd. Een enorme hal met een enorme keuken en enorme massa aan goederen. We krijgen eerst een rondleiding: hier je rugzak bergen (anders wordt-ie meegenomen met de grote hoop goederen die verdeeld kunnen worden); hier is de afdeling voor schoenen, kinderkleren, waar de tenten gecontroleerd worden, naaiafdeling, speelgoed, hygiënehoek (zeep, maandverband, luiers). Ik begin in de keuken: met twee anderen staan we de hele morgen drie flinke kisten knoflook te pellen. Voor zo'n 500 maaltijden die hier elke dag gekookt worden, is een hele hoop nodig. Nog voor de lunch kan ik jeans op maat leggen en na het eten ontpit ik kilo's abrikozen. De kokkin wil een soort mueslikoeken maken. De abrikozen waren oud en verschrompeld, maar een nacht weken doet wonderen. Ik bedenk dat degenen van ons die in de naaihoek werken, pittenzakjes kunnen maken en was de pitten (nogal een klus). Ze drogen in de zon.

De volgende dag komen we al als “ervaren” vrijwilligers aan. Ik start weer in de keuken: nu schil en snijd ik de hele ochtend wortelen. Kisten vol! Daarna kan ik kinderkleertjes sorteren en na de lunch maak ik een pittenzakje. Op de laatste ochtend vraagt een vrijwilligster twee andere Quakers en mij of we een huis willen schoonmaken. Het is een huis waar degenen die extra rust nodig hebben, een bed gegund wordt. Er waren bedwantsen die met vergif behandeld zijn. Maar dan moet iedereen uit huis. In dit geval was dat een zwangere vrouw met haar kind. Zij heeft ook nog haar been gebroken. Gelukkig konden ze haar ergens anders onderbrengen. Dus is het nu een goede gelegenheid om het huis goed onder handen te nemen. Met vier vrijwilligsters worden we weggebracht. In het huis staan 16 bedden: soms slapen er 35 mensen, meest mannen. We verdelen de taken: ik begin op zolder: alle kieren stofzuigen. Daarna ben ik een flinke tijd bezig met de badkamer. Er mogen ook regelmatig groepjes mannen douchen, dus je kunt je voorstellen dat bij zulk intensief gebruik er wel wat valt schoon te maken. Zo verloopt de dag: een slaapkamer poetsen, lunchen met elkaar, nog een planken vloer stofzuigen, kinderspeelgoed afwassen. Anderen doen ook kamers, zoeken kleding uit, maken bedden op; een vrouw is de hele dag aan het wassen (alles op 60°); ik ontstop een afvoer.

Daarna lopen we terug naar de jeugdherberg. Weer een welbestede dag. Dus drie heel verschillende dagen waarop een hoop werk verzet is! Enkele cijfers: in juni waren er 565 vluchtelingen: 25 % is onder de 18 jaar; en 70% tussen 18-35 jaar. In het “Refugee Warehouse” maken ze 3500 maaltijden per week. Tijdens ons verblijf, waren er 70 - 100 vrijwilligers: veel jonge mensen die een deel van hun vakantietijd (of rondreis) daar werken. Op de eerste avond in Calais werd een stukje uit Quaker Faith and Practice voorgelezen. Het is erg toepasselijk gebleken:

Het individu en de gemeenschap *(Uit Quaker Faith and Practice 23. 52)*

Deborah Haines, 1978

Ik denk dat ik een groot deel van mijn leven heb verspild met het wachten op een grote missie die de wereld zou veranderen. Ik heb gezocht naar belangrijke sociale bewegingen. Ik heb een grote en belangrijke bijdrage willen leveren aan de doelen waar ik in geloof. Ik denk dat ik te bereid ben geweest om de echte leidraden die mij zijn gegeven als zaken van weinig belang te verwerpen. Het heeft lang geduurd voordat ik hoorde dat gehoorzaamheid betekent doen wat we moeten doen, zelfs als het zinloos of onbelangrijk of zelfs gek lijkt. De grote sociale bewegingen van onze tijd maken misschien wel deel uit van onze roeping. De idealen van vrede en rechtvaardigheid en gelijkheid die deel uitmaken van onze religieuze traditie staan vaak in het middelpunt van het debat. Maar we kunnen ons niet eenvoudig onderdompelen in deze activiteiten. We moeten ons eigen unieke sociale getuigenis ontwikkelen, in gehoorzaamheid aan God. We moeten luisteren naar het zachte gefluister dat ons zal vertellen hoe we ons leven in grotere harmonie met de hemel kunnen brengen.

*Situatie in Calais 6 maanden geleden. Inside the Calais migrant camps | ITV News
YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=qM7yURWmmvE>*

Een vredespelgrim

Door Marlies Tjallingii

Dinsdag 16 juli is Paul Haines in Kampen. Voordat hij uit Engeland (Truro in Cornwall) vertrok heeft hij al contact gemaakt met het Quakersecretariaat en gevraagd om contacten met Vrienden die hij zou kunnen ontmoeten. Hij gaat in 5 weken van Engeland naar Hamburg lopen. Pakt zo af en toe de trein, maar loopt soms tot 40 kilometer per dag. Hij draagt een kleine rugtas op zijn buik met de tekst: "Cities for Peace". Op zijn rug heeft hij een grotere rugzak. We ontmoeten hem bij Hotel van Dijk, het oudste hotel in Kampen. Dat ligt aan de IJssel. Samen gaan we naar de Stadsherberg om te eten. We zijn meteen in een geanimeerd gesprek. Hij heeft vaker grote afstanden gelopen met een doel.

Voordat hij begon met lopen voor vrede heeft hij gewerkt als grafisch ontwerper bij de BBC. Hij kreeg toen ME en had geen energie meer had om te werken. Na zo'n vijftien jaar kreeg hij medicijnen die hem hielpen om zijn lichaam weer in balans te krijgen. In die tijd (2010) begon hij in 10 dagen te lopen naar Santiago de Compostella. De eerste keer korte afstanden tot 10 kilometer. De tweede keer kon hij veel langere afstanden af leggen. Hij liep tot 1000km. Of het de medicijnen waren of het lopen dat hem weer gezond maakte weet hij niet. Feit is dat hij hele tochten kan maken. Op een van de tochten naar Santiago de Compostella had hij een bijzondere ervaring, die hij met ons deelde. Hij ontmoette in een herberg een Italiaan die zich voorstelde als Robert. Dat was vreemd voor hem, omdat een Italiaan toch wel Roberto zou moeten heten, dacht hij. Maar hij stelde zich voor als Robert. De overleden broer van Paul heette Robert. Toen hij de volgende ochtend ging lopen, was het alsof zijn overleden moeder en zijn broer Robert met hem mee liepen, ieder aan een hand van hem. Terwijl hij deze ervaring had, was het alsof er meer mensen met hem meeliepen. Hij voelde dat alle pelgrims die ooit die weg hebben gelopen in het verre verleden zich aan hem lieten zien, compleet in de kleding van het verleden. Dat was voor hem een bijzondere ervaring. Dit verhaal maakte op mij, een diepe indruk!

In 2003/4 werkte hij als vrijwilliger bij het NHS, National Health Service, in een programma van ervaringsdeskundigen van ziektes. Hij werd tutor, begeleider, van mensen in het managen van hun ziekte. Ook zingt hij in een klein

Paul met de brug van Kampen op de achtergrond

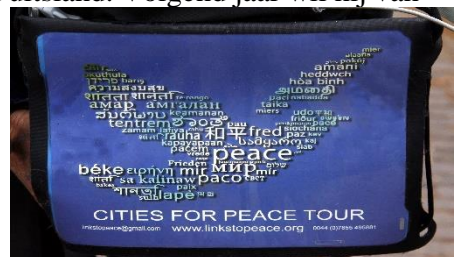
koor voor mensen met Alzheimer. ‘Zingen voor de hersenen’, werkt goed op het welbevinden van Alzheimer patiënten.

In 2014 liep hij van Londen naar Rome, met als doel steun te vragen voor Alzheimer patiënten. In 2015 liep hij van Rome naar Jeruzalem, met als doel vrede! Hij liep toen de omgekeerde weg van de vluchtelingenstroom die toen vooral hevig was. Hij heeft een aantal weken op een klein Grieks eiland gewerkt als vrijwilliger bij de opvang van vluchtelingen. Op het eiland wonen 250 lokale mensen. Maar in die tijd waren er zo’n 700 vluchtelingen. Er was een Duits Grieks echtpaar dat steun gaf aan de vluchtelingen. Ook twee Italiaanse vrouwen die op het eiland een huis hebben, vingen vluchtelingen op. Paul was niet welkom bij de lokale bevolking: het helpen van vluchtelingen zou de komst van meer vluchtelingen kunnen stimuleren. Hij bleef echter toch een tijd om te helpen. Dankzij een anonieme rijke Italiaan die geld gaf voor voedsel en kleding konden ze hulp blijven geven. Na dit verblijf heeft hij een boot genomen van Turkije naar Cyprus. Vandaar is hij met een vrachtschip naar Haifa gevaren. Hij is toen 6 tot 8 weken in Israël geweest. Daar kwam hij in contact met een Engelse Liefdadigheidsorganisatie “Children of Peace”. Daardoor had hij gemakkelijk ingang bij mensen in Israël.

We wisselen veel uit over wederzijdse ervaringen in Israël en Palestina. Paul is ook heel geïnteresseerd in onze ervaringen. Op de Westbank heeft hij contact gehad met de Anglicaanse kerk in Ramallah en met een project voor alleenstaande moeders in Nablus.

Op deze tocht loopt hij langs Europese steden; vanuit Londen naar Brussel, waar hij contact heeft gehad bij QCEA met Andrew Lane en Kate McNally. Hij is zeer onder de indruk wat QCEA doet voor vrede in Europa. In Nederland heeft hij Quakers in Den Haag ontmoet. Hij was bij de meeting in Amsterdam. Van Amsterdam ging hij naar Almere, waar hij ’s morgens lopend was vertrokken naar Lelystad. Hier pakte hij de trein naar Dronten en daarna liep hij verder naar Kampen.

Hoe organiseren je zo’n voettocht? Hij laat ons zijn uitgebreide lijst zien met plaatsnamen en plekken om te slapen, hotels die hij via Booking.com vindt. Een enorme voorbereiding. De weg vindt hij met de GPS op zijn telefoon. Woensdag 17 juli loopt hij van Kampen naar Balkbrug. Daarna gaat hij via Coevorden naar Meppen en Hamburg in Duitsland. Volgend jaar wil hij van Hamburg naar Kopenhagen lopen en zo verder langs verschillende Europese (hoofd)steden. Voeten op de grond, ademhalen, zijn in het hier en nu, op die manier een vredespelgrim. Inspirerend om hem te ontmoeten! Vredespelgrim met een bijzondere missie.

Haiku

Door: Annemarie Augustijn.

*Stil verzonken zijn
het ego stríbbelt tegen
één seconde níets*

Dakloosheid in London

Door Irene Peters

Het laat me niet los. Al ben ik niet iemand, om iets te organiseren, maar er over schrijven kan ik wel. Ik hoor het Brian Deighton nog zeggen: "Het is een schande! En er zijn heel veel uitbehandelde psychiatrische patiënten bij". Brian is een Londense Quaker, tevens kunstschilder, die ik op één van mijn vorige reizen ontmoette.

De daklozenkrant, the Big Issue, heeft vaak goede artikelen. Ik heb er een paar voor jullie vertaald.

Alles in het leven heeft twee kanten---zodra je de moed hebt, je daar bewust van te worden, wat tijd en energie kan kosten.

Zo ook dakloosheid.

Ik ga beide kanten belichten, de negatieve, maar dan ook een positieve kant. Wat doet dit met mensen?

Dit werd geschreven bij de gewelddadige dood van een dakloze, vriendelijke man:

"Paul Kelly werd begraven op een rustig kerkhof bij Glasgow."

"Mensen, die de Big Issue verkopen, of mensen, die buiten slapen en zij, die op straat leven, worden niet als individu gezien. Ze zijn een groep van gelijksoortige mensen. De noodlijdenden, de armen, zij met de onverzorgde baarden en verweerde gezichten, de ongelukkigen in nood. Zij worden niet gezien als individuen met dezelfde verworven gedachten zoals jij en ik die hebben, en dezelfde wens om dingen te verkondigen over de wereld waarin we leven.

De begrafenis van Paul illustreerde twee dingen: de eerste is, dat uiteraard ieder

slapende en ontwakende dakloze vrouw in Oxford Street

mens zijn/haar verhaal te vertellen heeft. Dat iedereen een stempel op de wereld zet dat verschilt van dat van een ander. En.... hoe de wereld geschokt is, en dit projecteert op de situatie, waarin zij zich bevinden

Iets anders, wat bleek bij de begrafenis van Paul is, dat in het verhaal van elk mens, er normaliter sprake is van familie en vrienden.

Als mensen in nood een beroep doen op de Big Issue, heeft er ergens op hun weg een ontwrichting of verstoring plaatsgevonden. En dat kan vervreemding van familie betekenen. Big Issue kan dan één van de middelen zijn om dingen weer op te bouwen.

Zoals in het volgende verhaal bijvoorbeeld.

Street Art, een kunstproject voor mensen die aan de zelfkant van de maatschappij leven.

Zie ook: street.lights@bigissue.com

Er zijn prints te koop bij bigissueshop.com, waarvan minstens de helft van de opbrengst naar de kunstenaar gaat.

De 'street-art' kunstenaar Geraldine heeft de laatste tijd gewerkt aan een serie in olieverf op papier, met als onderwerp Ierse landschappen. Ze is de 60 gepasseerd en had in het verleden de strijd moeten aangaan met drugsverslaving en is tot tweemaal toe dakloos geweest., terwijl ze op straat leefde in de buurt van Victoria, London.

Het maken van kunst heeft veel bijgedragen aan de rehabilitatie van Geraldine. Vorig jaar sloot ze een verblijf af bij Old Diorama Arts Centre in London. Meer recent begon ze met het begeleiden van een groep mede-artiesten, die een betrokkenheid hebben met dakloosheid en dit met hulp van de Café Art Charity. Ze zegt: "Ik schilder nog in mijn studio thuis, en verkoop op de kunstmarkt van Bayswater Road."

zie ook geraldinecrammins.co.uk

Daklozententjes bij het station van Stratford.

'People's Craft Training Center'

Door Dr. Kirubakaran, Sidha doctor

Ingezonden en vertaald door Marie-José Wouters

Beste belangstellenden, het doet me plezier jullie weer op de hoogte te stellen van het laatste nieuws met updates van het PCTC. In juni zijn, na de zomervakantie, de algemene activiteiten in ons dagzorgcentrum weer begonnen. Dit keer wil ik jullie aan een ander, bijzonder kind voorstellen: Sathish Kumar.

Sathish was twee jaar oud toen hij naar het PCTC kwam. Hij was spastisch en had een mentale achterstand. Nu na 11 jaar bij ons is hij enorm vooruit gegaan. Sinds zijn geboorte bleek zijn ontwikkeling vertraagd te zijn. Toen hij in het centrum kwam was hij niet in staat zijn hoofd omhoog te houden. Hij is behandeld met fysiotherapie en kreeg massage om zijn spieren te versterken. Na vijf jaar was hij in staat met ondersteuning te lopen.

Sathish Kumar

Hij kreeg ook logopedie en kon, tot ieders vreugde, toen hij drie was 'amma' zeggen. Tegenwoordig mengt Sathish zich gemakkelijk in gesprekken met andere kinderen.

Zijn favoriete bezigheid is kunsttherapie. Behalve dat schilderen heel leuk is, verbetert het zijn fijne motoriek.

De ouders van Sathish steunen hem door onze trainingsbijeenkomsten bij te wonen, waar ze leren hoe ze hem thuis kunnen helpen.

Sathish houdt ervan met zijn loopsteun te racen met andere kinderen. Hij geeft nooit een begonnen race op!

Graag bijdragen voor PCTC via het Quakerhulpfonds: Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Het verbod op gezicht bedekkende kleding

Ingeleid, bewerkt en ingezonden door Joke Hofman naar het artikel van Roxane Soudagar in [OneWorld \(blad van OxfamNovib\)](#)

Het is heel vreemd dat deze wet er gekomen is. Ieder weldenkend mens weet dat zulke wetten alleen maar leiden tot meer geweld....

Als Quakers kunnen we letterlijk naast deze vrouwen gaan staan.

Als je samen met hen over straat loopt, zal er waarschijnlijk niet zo gauw iets gebeuren.

Dit kun en mag je doen om te helpen.

Vrouwen met een nikab voelen zich nóg onveiliger sinds het boerkaverbod geldt en een handleiding tot burgerarrest in het AD (Algemeen Dagblad) verscheen. Wat kun en mag je als burger doen om nikabdraagsters in onveilige situaties te helpen

Het AD erkende in een vervolgerbericht dan ook dat het bericht werd aangegepen als vrijbrief voor geweld: ‘op sociale media grepen veel mensen dit aan om aan te kondigen wat zij allemaal gaan doen met vrouwen in een sluier’. Ervaringsdeskundige Djumanah* (19), initiatiefnemer van #boerkabuddies, Safa* (30), medeoprichter van Meld Islamofobie, Ibtissam Abaaziz (36) en islamologe Anne Dijk (32) delen #boerkabuddies en andere tips en inzichten. Mensen die nikabdraagsters willen helpen beschermen kunnen zich onder de hashtag #boerkabuddies melden. Initiatiefnemer Safa vertelt telefonisch over haar idee. “Er was zóveel haat, niet te geloven. Ik las dat artikel en de reactie van Wilders. Ik dacht: wat ik zou willen als ik een nikabdraagster was.”

Als je bereid bent om niqaabi's te vergezellen de aankomende tijd, gebruik dan hashtag #boerkabuddies en geef in je tweet aan in welke regio je een buddy kunt zijn voor deze vrouwen.

Inmiddels hebben talloze Nederlanders zich gemeld. Safa doet haar best om zoveel mogelijk nikabdraagsters van de hashtag te laten weten. Via privé-berichten kunnen ‘buddy's’ aan een vrouw worden gekoppeld.

“Een heel goed initiatief”, vindt Djumanah. Zij draagt sinds haar vijftiende een nikab. Over de omgang met vrouwen als zichzelf vertelt ze dat nikabdraagsters dagelijks worden lastiggevallen. “Verbaal en fysiek; er worden

voorwerpen naar je gegooid, je wordt bespuugd. Ik ben bang dat dit alleen maar zal toenemen.” Zoals het *AD* zelf moest toegeven, heeft de storm aan sociale media reacties wel bewezen dat deze zorgen reëel zijn.

Ook Ibtissam Abaaziz, medeoprichter en projectleider van Meld Islamofobie, ziet de noodzaak van een initiatief als #Boerkabuddies. Het is mooi om te zien dat mensen uit alle hoeken van Nederland zich nu hebben aangemeld.”

Op de website van Meld Islamofobie zijn inmiddels ook concrete tips verschenen over hoe zulke ‘buddy’s’ de nodige bescherming te bieden:

- Als de politie grof of gewelddadig is of zich racistisch uit, dien dan een klacht in. Ook tipt ‘Meld Islamofobie’ te filmen en te fotograferen. Het documenteren van een voorval kan later van belang blijken.
- ‘Meld Islamofobie’ werkt met een team juridische experts. Maak melding in het geval van een boete, ze kunnen advies bieden over klachtenprocedures en andere juridische stappen.
- Voordat de politie arriveert kan men een situatie ook de-escaleren door simpelweg bij de vrouw in kwestie te blijven en een praatje te maken.

“Belangrijk om te weten is dat niet alleen slachtoffers zelf, maar ook getuigen melding kunnen maken”, benadrukt Abaaziz. Volgens haar moet één ding duidelijk zijn: deze wet is pure symboolpolitiek. “Er zijn maar een handjevol vrouwen die een boerka of nikab dragen in Nederland, en daar zijn nooit veiligheidsproblemen mee geweest.”

Anne Dijk, islamologe, benadrukt hetzelfde. “Het idee dat de wet om veiligheid gaat, is feitelijk onjuist. Nu blijkt wel dat de angst van mensen die tegen het verbod zijn terecht is: er wordt opgeroepen tot geweld.”

Ook Safa maakt zich steeds meer zorgen over de positie van moslims in Nederland. “Toen het boerkaverbod voor het eerst werd voorgesteld reageerde iedereen vrij lacherig, en nu is het toch doorgevoerd. Wat zal nog meer volgen?” Mensen luisteren niet naar vrouwen die ontkennen dat ze worden onderdrukt. Voor Djumanah is het heel simpel: “Grijp in als er onrechtvaardig wordt gehandeld tegen een vrouw met een nikab of boerka. We willen onszelf misschien bedekken maar uiteindelijk zijn wij ook maar gewoon vrouwen. Er zijn ook vrouwen die onderdrukt worden, maar zij houden zich juist stil. Mensen luisteren gewoon niet naar de vrouwen die ontkennen dat ze worden onderdrukt. Dit verbod zal alleen maar tégen ons werken, onze veiligheid wordt op het spel gezet.”

Blijf erbij

Het burgerarrest geldt voor elk strafbaar feit en dat is ook het grootste probleem, volgens Abaaziz. “Er zijn meerdere verboden ingegaan de afgelopen periode, zoals appen op de fiets, het rookverbod, maar nooit werd iets gezegd over het burgerarrest, tot nu toe.”

Als een vrouw onder het mom van burgerarrest tegen de grond wordt gedrukt adviseert Dijk haar rustig te begeleiden naar een plek waar ze met gezichtsbedekking mag staan. “En als er geweld wordt gebruikt op straat – hetzelfde geldt voor elke vrouw, moslim of niet-moslim – doe aangifte, deel het, maak het bekend met alle middelen die de rechtstaat biedt.”

Door simpelweg aanwezig te zijn, wordt de kans op fysiek geweld al kleiner. Daarbij geldt de tip voor ‘boerkabuddies’ in feite voor iedere omstander: door simpelweg aanwezig te zijn, wordt de kans op fysiek geweld al kleiner. Onder activisten bestaat bijvoorbeeld de tactiek om personen van kleur fysiek te beschermen door een menselijk schild te vormen. Natuurlijk kan van niemand worden verwacht dat ze zichzelf in gevaar brengen, maar juist wanneer het geweld uitsluitend gericht is op gekleurde personen kan een lichaam met *white privilege* een obstakel vormen en de toegang versperren.

Verder biedt Dijk een simpele handleiding voor burgers die een nikabdraagster op straat zien – waar de nikab overigens nog altijd is toegestaan. “Doe niets. En als je het geen fijn gezicht vindt; kijk dan de andere kant op.” Elke Nederlander, ook een vrouw met gezichtsbedekking, heeft tenslotte recht op zelfbeschikking.

Hoe zit dat met het burgerarrest?

Vanaf 1 augustus is de wet ‘Gedeeltelijk Verbod Gezichtsbedekkende kleding’ ingegaan: het verbod geldt in het openbaar vervoer en gebouwen van het onderwijs, de zorg en de overheid. Denk aan een boerka, nikab, een integraalhelm of een bivakmuts. Het is inderdaad toegestaan voor burgers om een persoon aan te houden bij ontdekking van een strafbaar feit; dit heet het ‘burgerarrest’. Maar de politie adviseert burgers voorzichtig te zijn. In een reactie schrijft de politie: ‘Hoewel betrokkene op het eerste oog in overtreding kan zijn, dient er ook altijd door de overheidsinstantie of vervoerder gewezen te worden op het verbod en de keus te worden voorgelegd de kleding af te doen of zich te verwijderen. Pas als door de politie is vastgesteld dat die waarschuwing is gedaan en de keus is voorgelegd kan de politie eventueel overgaan tot het uitschrijven van een proces-verbaal. Daarna zal het OM bepalen of er een boete wordt opgelegd.’

* Wegens privacy redenen wordt alleen de voornaam genoemd. De volledige naam is bij de redactie bekend.

** Roxane Soudagar is Redactiestagiair zij studeerde Politicologie (Internationale betrekkingen) en volgde een master in Conflict Studies & Human Rights.

***‘Wij kiezen vanuit vrijheid voor een nikab’
‘Niet de boerka, maar het verbod is onderdrukking’***

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen, bijeenkomsten:

Noord en Oost Nederlandse
A'dam
Deventer
Driebergen
MiZuNed
Haagse
Breda/Helmond

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).
tel.: 06 13700682, e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering:

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Rel. Genootschap der Vrienden - Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek:

Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris: Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur:

Willem Furnée; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Rel. Genootschap der Vrienden - Quakers-te Amsterdam. m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering:

Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056JD Amsterdam tel. 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering:

Schrijver: Anneke Spreij, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu.
Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621, Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350. email: els@ramaker.me. Bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep:

Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v. N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds:

Schrijver vacature. Penningm: Dick Meijaard, e-mail: persel@xs4all.nl. Bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA):

Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. e-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad te Helmond.

Vriendenkring:

Helaas moeten we per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring verhogen tot: €30,- voor Nederland en €45,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. e-mail: vriendenkring-redactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail : boekrijk@hotmail.com
Bennekom	Iedere zondag: 10.30-11.30 in de Commandeerij, Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom	e-mail: els@ramaker.me Op de 2e zondag van de maand is er eerst een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingssamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap 14 febr.	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Driebergen	Normaal iedere 3 ^e zondag, 10.30 in 't Haagje 1, Driebergen -Rijsenburg.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: dinsdag 12 febr. 18.30.	In het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Inlichtingen bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, e-mail: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2e woensdag 20.00-22.00. 4e zondag 11.00-13.00.	In het zaaltje boven vzw Trafiek, aan Pierkespark in de Brugse Poort. (vooraf graag contact opnemen, Quakercirkels@gmail.com)
Groningen	2e en 4e zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag 10.30	Wim Balijon, tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden.
Zwolle	Wo 11 sept, 18.00-20.30	Bij Marlies en Sytse Tjallingii, 06-23869715

Wijdingssamenkomsten op Afstand

Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijd-zones, bekendmaking op: Quakerworship.org

Een activiteit van Monte Verdes Friends School

De sit-in van de afgelopen week in solidariteit met Amerikaanse studenten na de schietpartijen in Florida was diep ontroerend en betekenisvol. Maar onze studenten wilden ook focussen op hun eigen land en sociale omstandigheden. Het is een trieste tijd van verhoogde onverdraagzaamheid ook hier in Costa Rica. Onze studenten kwamen samen om de 'Coalition for Human Rights' te vormen en ze organiseerden snel een Mensenrechtenmars.